

Kiss Tibor

egyetemi docens
Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

A HAGYATÉKI ÉS A VÉGREHAJTÁSI ELJÁRÁSBAN NEM ÉRVÉNYESÍTHETŐ
ÜGYVÉDI MUNKADÍJ IRÁNTI IGÉNYEK

Debreceni Jogi Műhely, 2024. évi (XXI. évfolyam) 1-2. szám (2024. 09. 10.)

DOI 10.24169/DJM/2024/1-2/2

Absztrakt: A gyakorlatban gyakran találkozunk olyan esetekkel, amikor a nemperes eljárás során, annak a bírósági jogorvoslattal érintett szakaszában kifejtett jogi képviselési tevékenységet az eljáró bíróság nem ismeri el ügyvédi munkadíjjal honorálható teljesítményként és arra az álláspontra helyezkedik, hogy a fél a felmerült e tárgyú költségét saját maga köteles viselni, azt nem háríthatja át az ellenérdekű félre. A tanulmány a közjegyző által lefolytatott hagyatéki eljárás, és a végrehajtók által foganatosított végrehajtási eljárásokkal kapcsolatos bírósági jogorvoslatok, mint polgári nemperes eljárások kapcsán mutatja be az említett anomáliákat a bírói gyakorlatra fókuszálva. A szerző célja annak feltárása, hogy a judikatúra jelenlegi megközelítése összhangban van-e az irányadó hatályos jogszabályi rendelkezésekkel, vagy téves jogértelmezésről van-e szó.

Kulcsszavak: ügyvédi munkadíj, igazságszolgáltatás, polgári nemperes eljárás, hagyatéki eljárás, végrehajtási eljárás

Claims for legal fees not recoverable in probate and enforcement proceedings

Abstract: In practice, we often encounter cases where the court in charge does not recognise the legal representation provided during the non-litigation proceedings at the stage of the judicial remedy as a service that can be remunerated with attorney's fees and takes the position that the party is obliged to bear the costs incurred in this respect and cannot pass them on to the opposing party. The paper explores these anomalies in the context of the judicial remedies in relation to the notarial probate proceedings and enforcement proceedings by bailiffs as civil non-contentious proceedings, focusing on judicial practice. The author's aim is to explore whether the current approach of the judiciary is in line with the relevant existing legal provisions or whether there is a misinterpretation of the law.

Keywords: lawyers' fees, justice, non-contentious civil proceedings, probate proceedings, enforcement proceedings

Nicht erstattungsfähige Anwaltskosten im Verlassenschafts- und Vollstreckungsverfahren

Abstrakt: In der Praxis sind häufig Fälle anzutreffen, in denen das zuständige Gericht die anwaltliche Vertretung während des außergerichtlichen Verfahrens im Stadium des gerichtlichen Rechtsbehelfs nicht als eine mit Anwaltsgebühren vergütbare Leistung anerkennt und den Standpunkt vertritt, dass die Partei die in dieser Angelegenheit anfallenden Kosten selbst tragen muss und nicht auf die Gegenseite abwälzen kann. Die vorliegende Arbeit untersucht diese Anomalien im Zusammenhang mit notariellen Nachlassverfahren und Rechtsbehelfen im Zusammenhang mit Vollstreckungsverfahren durch Gerichtsvollzieher als zivilrechtliche Außerstreitverfahren und konzentriert sich dabei auf die gerichtliche Praxis. Ziel des Autors ist es, zu untersuchen, ob die derzeitige Vorgehensweise der Justiz mit den einschlägigen geltenden Rechtsvorschriften übereinstimmt oder ob eine Fehlinterpretation des Gesetzes vorliegt.

Schlagworte: Anwaltshonorare, Justiz, nichtstreitige Zivilverfahren, Nachlassverfahren, Vollstreckungsverfahren

Bevezetés

Mind a polgári peres, mind a különböző nemperes eljárásokban, utóbbiak esetén különösen a bírósági jogorvoslati eljárás során a felek gyakran jogi képviselő, ügyvéd útján képviseltetik magukat, függetlenül attól, hogy éppen melyik pozíciót foglalják el az adott eljárásban. Az ügyvédség, mint az igazságszolgáltatási rendszer része, s mint ilyen a jogállami működés egyik biztosítója (Sulyok, 2013, p. 12) tipikusan visszterhes ügyvédi megbízási szerződés keretében látja el jogi képviselői feladatait. Az eljárási szabályok lehetővé teszik nem csak a peres, hanem az egyes nemperes eljárások bírósági jogorvoslattal érintett szakaszában is, hogy az igényérvényesítő fél a felmerült jogi képviseleti költségét az eljárásban felszámítsa, annak megtérítésére a másik fél kötelezését kérve. Ennek jogszabályi háttérét egyrészt a Polgári Perrendtartás (2016. évi CXXX. törvény) biztosítja, amely szerint az ügyvédi munkadíj a perköltség részét képezi, másrészt a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló rendelet (32/2003. (VIII.22.) IM rendelet) jelenti az irányadó jogforrást. Ezen processzuális szabályzás mögött természetesen az ügyvédi hivatásra irányadó jogszabályi (az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény („*Üttv.*”) és kamarai szabályzatbeli (az ügyvédi hivatás etikai szabályairól és elvárásairól szóló 6/2018. (III.26.) MÜK szabályzat („*Etikai Szabályzat*”) rendelkezések is meghúzódnak. A főszabály azonban több esetben nem érvényesül. A gyakorlatban nagyon gyakran találkozunk ugyanis olyan esetekkel, amikor a nemperes eljárás során, annak a bírósági jogorvoslattal érintett szakaszában kifejtett jogi képviseleti tevékenységet az eljáró bíróság nem ismeri el ügyvédi munkadíjjal honorálható teljesítményként és arra az álláspontra helyezkedik, hogy a fél a felmerült e tárgyú költségét saját maga köteles viselni, azt nem háríthatja át az ellenérdekű félre.

A jelen tanulmányban azt vizsgáljuk, hogy a közjegyző által lefolytatott hagyatéki eljárás és a végrehajtók által foganatosított végrehajtási eljárásokkal kapcsolatos bírósági jogorvoslatok, mint polgári nemperes eljárások kapcsán milyen anomáliák detektálhatók a bírói gyakorlat alapján, azaz melyek azok az esetek, amikor az ügyvéd a tevékenységét olyan módon fejt ki, hogy az azért járó ellenértéket a fél sikeres igényérvényesítése esetén is maga köteles viselni, azaz az ő terhén marad. Elemzésünk célja annak feltárása, hogy a judikatúra ezen megközelítése összhangban van-e az irányadó hatályos jogszabályi rendelkezésekkel, vagy téves jogértelmezésről van-e szó. Terjedelmi korlátok miatt nem ismertetjük részletesen az irányadó jogszabályi háttérrel, csak a

problémafelvetéshez feltétlenül szükséges mértékben citáljuk az irányadó normákat, a hangsúlyt az állandósult bírósági gyakorlat bemutatására és annak kritikai elemzésére helyezzük. Írásunkat a következtetéseink összegzésével, a jogi szabályozás kiegészítésének szükségességét felvető de lege ferenda javaslatokkal zárjuk.

1. A polgári nemperes eljárásokban érvényesíthető ügyvédi költségekre vonatkozó jogszabályi rendelkezések

A Polgári Perrendtartás szerint a perköltség a félnél – a perben vagy azt megelőzően – a jog perbeli érvényesítésével okozati összefüggésben és szükségképpen felmerült minden költség, ide értve a bíróság előtt történő megjelenéssel szükségképpen felmerült keresetkiesést is. (2016. évi CXXX. törvény 80. §) Az eljárási kódex azt is rögzíti, hogy a pernyertes fél perköltségét a peresztes fél téríti meg, részleges pernyertesség esetén a fél az ellenfél perköltségét csak a peresztesége arányában köteles megtéríteni és amennyiben a pernyertesség és peresztesesség aránya közötti különbség, valamint a fél és az ellenfél javára meghatározott perköltségek összege közötti különbség nem jelentős, egyik fél sem köteles perköltség megtérítésére. (2016. évi CXXX. törvény 83. § (1) és (2) bekezdés)

A bírósági eljárásban megállapítható költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet szerint ügyvédi költségként az ügyvéd által képviselt fél a fél és az ügyvéd között létrejött ügyvédi megbízási szerződésben kikötött munkadíj, valamint a fél által ügyvédje részére költségtérítésként megfizetett indokolt készkiadások együttes összegét számíthatja fel. A felszámított munkadíj összegét a bíróság indokolt esetben mérsékelheti, ha az nem áll arányban a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenységgel, de a bíróság ezen döntését indokolni köteles. (32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 2. § (1) és (2) bekezdés) Arra is lehetőség van a rendelet szerint, hogy az ügyvéddel kötött ügyvédi megbízási szerződésben kikötött munkadíj helyett a fél az ügyvédi munkadíj összegét a rendelet szerinti, pertárgyértékhez igazodó díjszabás alapján számítsa fel. (32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés) Ez esetben a nemperes eljárásban a munkadíj a peres eljárásra irányadó szabályok szerinti eljárásban megállapítható munkadíj legfeljebb 50%-a lehet. A bíróság mérséklési jogkörét erre az esetre is lehetővé teszi a rendelet abban az esetben, ha az nem áll arányban a ténylegesen elvégzett

ügyvédi tevékenységgel. A bíróság a munkadíj eltérő összegben történő megállapítását azonban indokolni köteles. (32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (6) bekezdés)

2. A hagyaték eljárás során érvényesíthető ügyvédi munkadíj

Elsőként azt vizsgáljuk, hogy az egyik leggyakoribb nemperes eljárásban, a hagyatéki eljárásban, illetve a hagyatéki eljárásban született döntésekkel szembeni jogorvoslati eljárásban, mint bírósági nemperes eljárásokban hogyan érvényesül az érintett fél jogi képviselőjének munkadíj igénye. A hagyatéki eljárások speciális jellege miatt egyedi szempontokra, illetve speciális törvényi rendelkezésekre is tekintettel kell lenni az uralkodó bírói gyakorlat értékelésekor.

A hagyatéki eljárás egy olyan nemperes eljárás, amelynek a célja, hogy deklaratív hatályú, végzés formáját öltő döntés keretében kerüljön sor az örökhatályú hagyatékának átadására. Az eljárást alapvetően a hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII. törvény („*Hetv.*”) szabályozza, amely szerint a törvénynek az a célja, hogy az ember halálával bekövetkező hagyaték átszállást biztosítsa. (a hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII. törvény 1. §) A *Hetv.* a speciális eljárási szabályokat tartalmazza, ugyanakkor utal arra is, hogy a hagyatéki eljárás polgári nemperes eljárás, amelyre a *Pp.* szabályait a polgári nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel kell alkalmazni, amennyiben a *Hetv.* másként nem rendelkezik. (2010. évi XXXVIII. törvény 2. § (1) bekezdés) E körben jelentősége van azon törvényi rendelkezésnek is, amely szerint a hagyatéki eljárásban a közjegyző eljárása az elsőfokú bíróság eljárásával azonos hatályú. (2010. évi XXXVIII. törvény 2. § (2) bekezdés) A hagyatéki eljárás során a közjegyző a hagyatékot átadhatja tárgyalás nélkül is, (2010. évi XXXVIII. törvény 43/C. §) illetve tárgyalás tartása mellett is. (2010. évi XXXVIII. törvény 44-45. § és 67-70. §) Az elsőfokú eljárás határozathozatallal zárul, a közjegyző vagy teljes hatállyal, (2010. évi XXXVIII. törvény 83-84. §) vagy ideiglenes hatállyal (2010. évi XXXVIII. törvény 85-89. §) adja át a hagyatékot.

A *Hetv.* kommentárja hangsúlyozza az eljárás nem kontradiktórius jellegét, rámutatva arra, hogy a közjegyzőnek az eljárási költség viselésére vonatkozó rendelkezése nem marasztaló, hanem megállapító jellegű és „*az eljárás alanyait egymás javára eljárási költség fizetésére kötelezni nem lehet, hagyatéki eljárásban nincs „pernyertes” és „pervesztes.”*” (Anka, 2023, 75. §) A biztosítási intézkedés, az

ügygondnok kirendelése díjára és költségeinek viselésére vonatkozó törvényi rendelkezések kapcsán ugyancsak azt említi a kommentár, hogy a hagyatéki eljárás nemperes jellege miatt „a közjegyző egymás javára a feleket eljárási költség fizetésére, viselésére nem kötelezheti.” (Anka, 2023, 32. §) Anka Tibor ehhez hozzáfűzi, hogy mivel a hagyatéki eljárásnak a hagyatéki eljárásban érdekeltek az alanyai,¹ az ezen körön kívül álló személyt, mint aki az eljárásnak nem alanya, fogalmilag nem lehet eljárási költség viselésére kötelezni. (Anka, 2023, 75. §) Mivel a hagyatéki eljárásban érdekeltnek minősül az öröklésben érdekelt is és az öröklésben érdekelt lehet egyrészt az örökös-ként érdekelt személy, azaz aki az eljárásban örökös-ként lép fel, (2010. évi XXXVIII. törvény 6. § (1) bekezdés n) pont) továbbá az, aki az eljárásban hagyatéki hitelezőként, igénylőként vagy köteles részre jogosultként lépett fel, (2010. évi XXXVIII. törvény 6. § (1) bekezdés l) pont) egyértelműen megállapítható, hogy nem feltétlenül azonos érdekpozícióban álló felekről beszélhetünk egy hagyatéki eljárás során, azaz az eljárásban ellenérdekű felekként jelenhetnek meg egyes szereplők. Az kétségtelen tény ugyanakkor, hogy a hagyatéki eljárásban a jogviták érdemi eldöntésére nem kerül sor, hiszen a közjegyző bizonyítást sem folytat le. Az örökös-ként érdekeltek között mégis lehet olyan érdekellentét, amely már a hagyatéki eljárás első fokú szakaszában, a közjegyző előtt előtérbe kerülhet, különösen a közjegyző határozatával szembeni jogorvoslat, a fellebbezés előterjesztése alapján a másodfokú, törvényszék előtti eljárásban.

A Hetv. alapján a hagyatéki eljárásban hozott egyes, az ügy érdemét érintő kérdések tárgyában született döntések ellen fellebbezés nyújtható be, így az ideiglenes hatályú, a teljes hatályú hagyatékátadó végzés, az ideiglenes hatályú hagyatékátadó végzés teljes hatályúvá válását megállapító végzés ellen, illetve az öröklési bizonyítvány kiállítása iránti kérelem tárgyában hozott, az eljárási költséget megállapító és annak viselésére kötelező, valamint a pénzbírságot kiszabó végzés ellen is helye van fellebbezésnek. (2010. évi XXXVIII. törvény 109. § (1) bekezdés) A Hetv. külön nevesíti azokat a hagyatéki eljárás során hozott egyéb közjegyzői végzéseket, amelyekkel szemben ugyancsak helye van fellebbezésnek, ami egy összesen 30 elemű felsorolás. (2010. évi XXXVIII. törvény 110. § (2) és (2a) bekezdés) E körbe tartozik például az egyezség jóváhagyása, a hagyatéki eljárás felfüggesztése, illetve a biztosítási intézkedés tárgyában hozott döntés, és az ügygondnok díjáról rendelkező végzés. Az elsőfokú végzéssel szembeni fellebbezés esetén a törvényszék előtt folyó másodfokú eljárásban a hagyatéki eljárásban érdekelt felek egymással ellentétes

érdekpozícióba kerülve vesznek részt olyan érintetteként, akik egyébként fellebbezési jogosultsággal bírnak. A Hetv. ugyanis akként rendelkezik, hogy a fellebbezést észrevételezésre a fellebbezésre nem jogosultak részére nem kell megküldeni. (2010. évi XXXVIII. törvény 111. § (6) bekezdés) Függetlenül tehát attól, hogy nem kontradiktórus eljárás keretében kerül sor a másodfokú döntéshozatalra, amennyiben a közjegyző elsőfokú határozata sérelmes valamelyik félnek, tipikusan valamelyik örökösként érdekelt félnek, az általa benyújtott fellebbezés elbírálása során a más örökösként érdekelt fél ellenérdekű félként léphet fel és ezen „ellenérdekű” a fellebbezésre vonatkozó észrevételben ki is fejtheti. A fellebbezés, illetve a fellebbezésre vonatkozó észrevétel pedig jogi képviselő útján is előterjeszthető. Tipikusan ilyen érdekellentét lehet az örökösként érdekeltek között akkor, ha a közjegyző hagyatékátadó végzését az egyik örökösként érdekelt azért fellebbezi meg, mert a másik örökösként érdekelt részére átadott hagyatéki vagyontárgyat saját részére kéri átadni, vagy abban az esetben, ha az egyik örökösként érdekelt által biztosítási intézkedés keretében kirendelni kért ügygondnok kirendeléséről szóló végzésben foglaltakkal egy másik, örökösként érdekelt fél nem ért egyet.

Alapvető kérdésként merül fel tehát, hogy akár a közjegyző előtti elsőfokú hagyatéki eljárásban, akár (de különösen) a másodfokú, törvényszék előtti fellebbezési eljárásban jogi képviselővel eljáró fél ügyvédi munkadíjának megtérítésére lehet-e kötelezni valamely hagyatéki eljárásban érdekelt, illetve örökösként érdekelt „ellenérdekű” felet. Ez különösen abban az esetben kérdéses, ha az elsőfokú eljárásban a közjegyző, a másodfokú eljárásban a törvényszék valamelyik érdekelt fél kérelmének ad helyt, míg másik „ellenérdekelt”, de hagyatéki eljárásban érdekelt fél, illetve örökösként érdekelt fél által előterjesztett kérelemnek, fellebbezésnek nem ad helyt. Ilyen esetben a másik fél, akinek a jogi érvelését a bíróság elfogadta, támaszthat-e igényt ügyvédi munkadíjra. Álláspontunk szerint az elsőfokú eljárás és a másodfokú eljárás nem azonos szempontok szerint ítéltető meg az érvényesíthető ügyvédi munkadíj szempontjából.

Az elsőfokú eljárásban felmerülő költségeket a Hetv. 72. §-a sorolja fel, amely felsorolásban a közjegyzői munkadíj és költségtérítés, az ügygondnoki díj, a biztosítási intézkedés elrendelésével és foganatosításával kapcsolatosan felmerült költség, illetve a külföldi hatósághoz intézett megkereséssel összefüggésben felmerült költség szerepel, az ügyvédi munkadíj azonban nem került nevesítésre. Figyelemmel arra, hogy a Hetv. az eljárás valamennyi résztvevőjének, a

közjegyzőnek, az ügygondnoknak a díját akceptálja megtérítendő költségként, indokolatlan az, hogy ha az eljárásban érdekelt felek jogérvényesítésében közreműködő ügyvéd munkadíja nem kerül költségként elismerésre. Az ilyen értelmezés nyilván nincs összhangban az eredeti jogalkotói céllal. Tekintettel azonban arra, hogy a Hetv. fentebb idézett 2. §-a (1) bekezdése alapján a hagyatéki eljárásra a Polgári Perrendtartás (Pp.) szabályait a polgári nemperes eljárás sajátosságaiából eredő eltérésekkel kell alkalmazni, okkal vetődik fel a jogalkalmazóban a kérdés, hogy a Pp. mint mögöttesen alkalmazandó jogszabály alapján, annak perköltség viselést rögzítő rendelkezései, így különösen azon szabály, mely szerint a pernyertes fél perköltségét a pervesztes fél téríti meg, (2016. évi CXXX. törvény 83. § (1) bekezdés) a hagyatéki eljárásban mint nemperes eljárásban alkalmazható-e. E körben elsődlegesen a Hetv. hivatkozott rendelkezésének azon fordulata bír alapvető jelentőséggel, amely szerint a Pp. rendelkezéseit a hagyatéki eljárás mint polgári nemperes eljárás sajátosságaiából eredő eltérésekkel kell alkalmazni. A közjegyző előtti elsőfokú hagyatéki eljárás tekintetében az a megközelítés tűnik észszerűnek, amely szerint a közjegyzői eljárás célja alapvetően az, hogy a hagyaték a jogszabályi rendelkezésekkel összhangban, azaz mind az anyagi jogi jogszabályoknak (törvényes öröklés és végintézkedésre vonatkozó rendelkezések), mind az eljárásjogi szabályok (Hetv. eljárási szabályai) megfelelő alkalmazásával kerüljön az örökösök részére átadásra. A közjegyző elsőfokú eljárása során nem jogvitát bírál el, hanem a törvényi rendelkezések és adott esetben végintézkedés alapján megállapítást tesz deklaratív jelleggel a hagyaték sorsát érintően. A közjegyző ezen fő kérdésben, a hagyaték átadása tárgyában hozott döntését kísérő egyéb döntések, így például a biztosítási intézkedés tárgyában való döntés, ügygondnok kirendelése tárgyában hozott végzések is végső soron ugyanezen fő célt szolgálják. Helyes tehát az a megközelítés, hogy az elsőfokú hagyatéki eljárásban eljáró, hagyatéki eljárásban érdekelt felek a jogi képviselő igénybevételével járó költségeiket, azaz ügyvédi munkadíjat nem érvényesíthetik a hagyatéki eljárásban érdekelt más féllel szemben, e tárgyban a közjegyzőnek sem a hagyaték átadásáról szóló végzésében, sem egyéb járulékos, eljárásjogi kérdésekben döntő végzésében nem kell határoznia.

Más a helyzet azonban a másodfokú eljárásban, azaz akkor, ha a közjegyzőnek akár az ügy érdemében hozott, azaz hagyatékátadásról szóló végzése, akár egyéb más járulékos, eljárásjogi kérdésekben állást foglaló végzése elleni fellebbezést bírál el a törvényszék. A másodfokú eljárásban az érdekellentét hangsúlyosabb az

egyres hagyatékai eljárásban érdekelt felek között, ugyanis a közjegyző elsőfokú végzése – akár a hagyaték átadása, akár egyéb járulékos, eljárási kérdések tekintetében – egyes érdekelték számára kedvező, míg más érdekelték számára kedvezőtlen tartalmú döntés formáját öltheti. Ebben az esetben a felek közötti érdekellentét plasztikussá válik, ugyanis az egyik fél által benyújtott fellebbezéssel szemben az ugyancsak fellebbezési joggal bíró, hagyatékai eljárásban érdekelt másik fél, mint ellenérdekű fél a fellebbezésre észrevételt tehet és alappal tarthat igényt arra, hogy fellebbezésének történő helytadás esetén az „ellenérdekű” felet marasztalja a bíróság az ügyvédi munkadíjban. Bár ilyen esetben az „ellenérdekű” felek a másodfokú nemperes eljárásban nem ellenérdekű félként jelennek meg, az eljárás mégis részben kontradiktórius jelleget ölt azáltal, hogy a fellebbezésre az ugyancsak fellebbezésre jogosult, de ellenérdekű fél észrevételt tehet. Az eljárás ezen jellegére figyelemmel a törvényszéki gyakorlat alkalmazza is a Pp. azon mögöttes szabályát, amely a pernyertesség, pervesztesség arányában történő perköltség viselésére vonatkozik. (Debreceni Törvényszék, 3.Pkf.21.212/2019/2.számú végzés.)

Nem ilyen egyértelmű azonban a bírói gyakorlat az egyes, nem az ügy érdemét érintő, azaz nem hagyatékátadó végzés elleni fellebbezés elbírálása során az ügyvédi munkadíj felszámíthatósága, illetőleg annak viselése kérdésében. Ismeretes ugyanis olyan gyakorlat a Fővárosi Törvényszéken, amely szerint az ügyvédi munkadíj iránti igény a törvényszék előtt másodfokú eljárásban nem érvényesíthető figyelemmel arra, hogy a Hetv. Pp. rendelkezéseinek alkalmazását előíró 2. §-a (1) bekezdése nem alkalmazható arra tekintettel, hogy a hagyatékai eljárás célja a hagyaték átadásáról történő rendelkezés és nem pedig az ellenérdekű felek közötti jogviták érdemi elbírálása. Azaz a bíróság megközelítése szerint egyáltalán nem kontradiktórius eljárásról van szó, így nem értelmezhető a pernyertes és pervesztes felek pozíciója. Emiatt a törvényszéki gyakorlat a Pp. azon szabályát sem tekinti alkalmazhatónak, amely szerint törvény eltérő rendelkezése hiányában a pernyertes fél perköltségét a pervesztes fél téríti meg. (2016. évi CXXX. törvény 83. § (1) bekezdés) A bírósági érv az ügyvédi munkadíj érvényesíthetőségének kizártsága mellett továbbá az, hogy a Hetv. hagyatékai eljárási költségeket felsoroló rendelkezése (2010. évi XXXVIII. törvény 72. § (1) bekezdés) között nem szerepel a hagyatékai eljárásban résztvevő személyek jogi képviselével kapcsolatosan felmerült költség, illetve olyan rendelkezés sincs a Hetv.-ben, amely szerint az eljárásban résztvevő személyek, a hagyatékai eljárásban érdekelték, a hagyatékai hitelezők vagy közülük egyesek kötelezhetőek lennének

másik, vagy a többi hagyatéki eljárásban résztvevő személynek a hagyatéki eljárás során – akár az elsőfokú, akár a másodfokú eljárásban – felmerült ügyvédi munkadíjban testet öltő költségeinek megfizetésére. (Fővárosi Törvényszék, 52.Pkf.637.058/2023/4. és 52.Pkf.630.855/2024/3. számú végzés)

Az ismertetett törvényszéki gyakorlat álláspontunk szerint alapvetően téves jogértelmezésen alapuló téves következtetést fogalmaz meg. A jelenleg hatályos jogszabályi környezet ugyanis lehetővé teszi azt, hogy a hagyatéki eljárás másodfokú szakaszában, a törvényszék előtti nemperes eljárásban a hagyatéki eljárásban érdekelt egyes személyek közül a megalapozott fellebbezést előterjesztő fél ügyvédi munkadíjának megfizetésére a bíróság a hagyatéki eljárásban érdekelt más személyt kötelezzon. Mindez több jogszabályi rendelkezés józan ész szabályaival összhangban álló értelmezésből egyértelműen következik az alábbiakra figyelemmel:

- (i) Amint arra fentebb már utaltunk, a fellebbezési eljárásban – amennyiben abban olyan ellenérdekű felek vesznek részt, akik jogosultak saját nevükben fellebbezés előterjesztésére – valójában egy kontradiktórius jellegű eljárás folyik, a törvényszék ez esetben a felek közötti jogvitát, jogvita kérdést dönt el, ezért e vonatkozásban már értelmezhető a kvázi „pernyertes” és a kvázi „pervesztes” pozíció. Erre tekintettel pedig a Hetv. 2. §-a (1) bekezdésének utaló szabálya alapján nincs akadálya annak, hogy a Pp. 83. §-a (1) bekezdése alapján a bíróság ügyvédi munkadíj megfizetésére kötelezze a hagyatéki eljárásban érdekelt azon felet, akinek az álláspontját a másodfokú bíróság nem fogadta el.
- (ii) Önmagában az, hogy a Hetv. a hagyatéki eljárás költségei között nem sorolja fel az ügyvédi munkadíjat, illetve nem tartalmaz speciális szabályt arra vonatkozóan, hogy a hagyatéki eljárásban résztvevő egyes személyek kötelezhetőek lennének a másik vagy többi, hagyatéki eljárásban résztvevő személyeknél felmerült ügyvédi munkadíj megfizetésére, nem jelenti azt, hogy a törvényszék előtti másodfokú hagyatéki eljárásban ne kerülhetne sor ügyvédi munkadíj felszámítására és az alapján valamely, hagyatéki eljárásban érdekelt fél marasztalására. Ennek indoka ugyanis, hogy (a) egyrészt a Pp. a Hetv.-nek mögöttesen alkalmazandó szabálya, a külön, ügyvédi munkadíj érvényesíthetőségére felhatalmazó rendelkezésnek nem kell szerepelnie a Hetv.-ben, a Pp. alkalmazandó szabálya kellő jogalapot teremt. (b) Másrészt a Hetv. azon

rendelkezéseiből (42. §, 61. §, 73. §), amelyek speciális esetekben (biztosítási intézkedés foganatosítása, hirdetményi közzététel, hagyatéki eljárási költségek) kifejezetten előírják, hogy az egyes felmerült költséget kinek kell viselnie, nem következik az, hogy a költségviselés tárgyában az ügyvédi munkadíj tekintetében is a Hetv.-nek kellene speciális rendelkezést tartalmaznia. Épp ellenkezőleg, a Hetv. 2. §-a (1) bekezdése alapján mögöttes jogszabályként alkalmazandó Pp. 83. §-a (1) bekezdése az az általános szabály, amely lehetővé teszi a „pervesztes” fél ügyvédi munkadíjában történő marasztalását a hagyatéki eljárás másodfokú szakaszában is. (c) Harmadrészt nincs olyan speciális rendelkezés a Hetv.-ben, amely kizárná a Pp. perköltség viselésre vonatkozó rendelkezéseinek az alkalmazását. Amennyiben a jogalkotónak lett volna ilyen szándéka, úgy azt kifejezésre juttatta volna normatív szabályban, akár a hagyatéki eljárás érdemében hozott, azaz a hagyatékátadó végzések elleni fellebbezésre vonatkozó, akár egyéb végzések elleni fellebbezési eljárás szabályai körében.

- (iii) A bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet külön speciális rendelkezést tartalmaz a nemperes eljárásban érvényesíthető ügyvédi munkadíj mértékére vonatkozóan, (32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (4) bekezdés) amelyből egyértelműen megállapítható, hogy a nemperes, azaz nem kontradiktórius eljárásokban is lehetőség van arra, hogy ügyvédi munkadíjat számítson fel az eljárás alanya és a bíróság az ellenérdekű „pervesztes” felet marasztalja az ügyvédi munkadíjban. Ez általános jelleggel érvényesül más nemperes eljárásokban is, így a hagyatéki eljárás másodfokú szakasza sem lehet kivétel ez alól.
- (iv) Az Üttv. és a Ptk. rendelkezései alapján az ügyvédi megbízási szerződés kiterjedhet hagyatéki eljárásban történő képviselő ellátására, mind az eljárás elsőfokú, mind a másodfokú szakaszában. Az eljárási törvények (Pp. és Hetv.) nem tilalmazzák jogi képviselő közreműködését az eljárásban. Amennyiben pedig jogi képviselő jár el, tőle nem várható el az, hogy díjazás nélkül fejtse ki a tevékenységét, illetve, hogy az általa képviselt fél érdekeinek sikeres érvényesítése esetén a fél mint kvázi „pernyertes” fél nem kényszeríthető olyan helyzetbe, hogy a fél által laikus volta miatt igénybe vett jogi képviselő részére kifizetett munkadíj megtérítését ne követelhesse az „ellenérdekű” „pervesztes” féltől. Az

ezzel ellentétes bírósági jogértelmezés a tisztességes eljáráshoz fűződő jogot, illetve az alaptörvényi szinten garantált alapjogokat sérti, így azt a rendelkezést, amely szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül bírálja el. (Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) XXVIII. cikk (1) bekezdés)

A fentiekre figyelemmel tévesnek ítéljük azt a jelenleg érvényesülő törvényszéki gyakorlatot, amely nem teszi lehetővé a hagyatéki eljárás másodfokú, törvényszék előtti szakaszában a nem az ügy érdemében hozott végzések elleni fellebbezésről döntő másodfokú határozatban a hagyatéki eljárásban érdekelt egyes feleknek más érdekelt fél ügyvédi munkadíjában történő marasztalását. A jelenleg hatályos jogszabályi környezet ezt lehetővé teszi álláspontunk szerint, nemcsak a hagyatékátadó végzések elleni fellebbezésről döntő másodfokú végzések tekintetében, hanem egyes eljárásjogi kérdésekről, így például ideiglenes intézkedés keretében ügygondnok kirendeléséről döntő végzés elleni fellebbezést elbíráló másodfokú végzés vonatkozásában is. Az ügyvédi munkadíj érvényesíthetőségét el nem ismerő törvényszéki gyakorlat ellentétes az Alaptörvény 28. cikkének azon rendelkezéseivel, amelyek szerint a jogszabályok szövegét első sorban azok céljával (és az Alaptörvénnyel) összhangban kell értelmezni és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak. Az a jogértelmezés, amely szerint egy hagyatéki nemperes eljárás másodfokú szakaszában igényt érvényesítő fél az eljárásban nem tarthat igényt a jogi képviseletével kapcsolatban felmerült ügyvédi munkadíj ellenérdekű fél általi megtérítésére, a józan észnek ellentmondó olyan értelmezés, amely sem az ügyvédi tevékenységre, mint piacorientált tevékenységet végző személyek tevékenységére vonatkozó jogszabályokkal, sem a hagyatéki eljárást szabályozó rendelkezésekkel nem összeegyeztethető.

Arra figyelemmel, hogy a hatályos jogszabályi környezetben kialakulhatott a jelen fejezetben elemzett téves jogértelmezés, indokoltnak tűnik annak egyértelmű jogszabályi rendezése (Hetv.-ben történő rögzítése), hogy a közjegyző hagyatéki eljárásban hozott végzése elleni fellebbezési eljárásban a Pp. 83. §-a rendelkezései alkalmazásának van helye, mind a Hetv. 109. §-a (1) bekezdésében, mind a Hetv. 110. §-a (2) és (2a) bekezdésében foglalt végzések elleni fellebbezés esetén. Az ilyen tartalmú jogszabály-módosítás nem csak az egységes joggyakorlat

kialakításában fontos lépés, de egyben kiküszöböli azokat az alkotmányossági problémákat, amelyekre fentebb utaltunk.

3. A végrehajtási eljárásban érvényesíthető ügyvédi munkadíj

A végrehajtási eljárás mint egy szintén speciális nemperes eljárás kapcsán ugyancsak felmerült a bírói gyakorlatban egy olyan esetkör, amikor a bíróságok nem teszik lehetővé, hogy az eljárás valamely alanya az őt képviselő ügyvéd ügyvédi munkadíját felszámíthassa az eljárás során és az eljárás másik alanyát a bíróság nem marasztalja a felmerült ügyvédi munkadíjban. E körben a téves bírósági jogértelmezésre – a hagyatéki eljárás kapcsán kifejtett érvrendszer analógiája útján – az alábbiak szerint utalunk, hangsúlyozva, hogy a költségekkel kapcsolatos kérdések a végrehajtási eljárásnak is neuralgikus pontját képezik. (Gelencsér – Udvary, 2021, p. 321)

A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény („*Vbt.*”) szabályai szerint kerül sor a bíróságok és a jogvitát eldöntő más szervek határozatai, illetve egyes okiratokon alapuló követelések bírósági végrehajtására. (bírói végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 1. §) A bírósági végrehajtási eljárás is egy polgári nemperes eljárás, a bírói gyakorlat megközelítésében egy olyan nemperes eljárás, amelyben a közhatalom a bírósági határozatok teljesítésének állami kényszer útján szerez érvényt oly módon, hogy az eljárásban – a végrehajtás foganatosítására is kiterjedően – a jogszabályok keretei között állami vagy azzal azonos jogállású szerv jár el és a végrehajtó eljárása a bíróság eljárásával azonos, az önálló bírósági végrehajtó más hatóság által nem utasítható és az intézkedéseit kizárólag a nemperes végrehajtási eljárásra vonatkozó rendelkezések alapján hozhatja meg. (BDT 2012.2717.) A jogirodalom megközelítésében a végrehajtási eljárás „*az állam által, a konkrét egyedi ügyben fennálló jogként elismert és kikényszeríthető alanyi jogot realizálja annak érvényesítésével.*” (Újlaki, 2022, 1. §) A jogtudomány szerint egy olyan polgári nemperes eljárásként fogható fel a végrehajtási eljárás, amelynek során vagyoni kényszerrel kerül érvényre juttatásra a „*kötelezettség teljesítésére vagy biztosítására irányuló szankció.*” (Újlaki, 2022, 1. §) A gyakorlatban elkülöníthető egymástól a végrehajtás, ami a végrehajtási cselekmények összességét jelenti, és a végrehajtási eljárás, ami a végrehajtás elrendeléséhez és foganatosításához kapcsolódó nemperes eljárás. (Gelencsér – Udvary, 2021, p. 1)

A végrehajtási eljárás során is felmerülhetnek különböző költségek, amelyeket főszabály szerint a végrehajtást kérő előlegez és az adós visel. (1994. évi LIII. törvény 34. § (1) bekezdés) A végrehajtási költség kielégítése elsőbbséget élvez, azaz a végrehajtás során befolyt összegből mindenekelőtt az adott végrehajtási eljárásban érvényesített végrehajtási költséget kell kielégíteni. (1994. évi LIII. törvény 164. § (1) bekezdés) Az ügygazda végrehajtót a tevékenységért járó díj, költség térítés és behajtási jutalék illeti meg. (1994. évi LIII. törvény 164. § (3) bekezdés és 254. §) A végrehajtót megillető díjak, költségek tekintetében egyértelmű és kiforrott a bírósági gyakorlat, az alkotmánybírósági jogértelmezés, (69/B/2006. AB határozat, ABH 2011, 1565.) valamint jogegységi határozat (2/2013. (V.9.) Polgári jogegységi határozat a végrehajtási költségek kiegyenlítésének sorrendjéről, amennyiben a végrehajtás során befolyó összeg a Vhr. 164. §-a (1) bekezdésében meghatározott végrehajtási költségek teljes összegét nem fedezi) is segíti az egyértelmű és egységes jogalkalmazást.

A bírósági végrehajtási eljárásban közreműködő jogi képviselőt is megilleti ugyanakkor díjazás a 12/1994. (IX.8.) IM rendeletben foglaltak („*IM rendelet*”) szerint. Az IM rendelet alapján állapítható meg a bírósági végrehajtási eljárásban a végrehajtást kérő képviselét ellátó ügyvéd díja a díj felszámítása alapján (12/1994. (IX.8.) IM rendelet 1. § (1) bekezdés) azzal, hogy a rendelet szerint megállapítható ügyvédi díj az általános forgalmi adó összegét nem tartalmazza. (12/1994. (IX.8.) IM rendelet 1. § (3) bekezdés) A bírósági gyakorlat szerint az ügyvédi munkadíj megállapítása során nem lehet különbséget tenni egy adott eljárásban aszerint, hogy az igényt érvényesítő jogi képviselő melyik eljárási pozícióban lévő felet képviseli. (BDT 2017.3624.) Az IM rendelet szabályozása ugyanakkor kizárólag a végrehajtást kérő jogi képviselét ellátó ügyvédet megillető díjra terjed ki. Az adós jogi képviselét a végrehajtási nemperes eljárásban ellátó ügyvéd díjára a másodfokú bíróság előtt felmerült ügyvédi díjra nézve a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet az irányadó. (Civilisztikai Kollégiumvezetők 2016. március 16-ai Országos Tanácskozásának 34. állásfoglalása az adós képviselét ellátó ügyvédi díjának meghatározása tárgyában)

A végrehajtást kérő az adóst terhelő ügyvéd díjaként az igényét kétféle módon érvényesítheti az IM rendelet szerint: (i) az ügyvédi megbízási szerződésben (díjmegállapodás) foglalt összeget számíthatja fel, amely kapcsán a bíróságot megilleti az a jog, hogy az ügyvédi díj összegét indokolt esetben mérsékelje, ha az nem áll arányban a végrehajtási kérelemben foglalt, illetve a végrehajtható

okiratban feltüntetett főkövetelést, járulékot és költséget magában foglaló együttes összeggel (végrehajtási ügyérték). (12/1994. (IX.8.) IM rendelet 2. § (1) bekezdés) (ii) A díjmegállapodás érvényesítése hiányában a végrehajtást kérő az IM rendeletben meghatározott munkadíjat, illetve költségátalányt és készkiadást számíthat fel, pénzfizetésre irányuló végrehajtás esetén az előbbi kettőt a végrehajtási ügyérték alapul vételével állapítják meg. (12/1994. (IX.8.) IM rendelet 2. § (2) bekezdés és 3-7. §, 8. § és 9. §) A díjmegállapodás hiányában történő munkadíj, költségátalány és készkiadás érvényesítésére vonatkozóan az IM rendelet részletes szabályozást tartalmaz, amelynek kiforrott és egyértelmű bírói gyakorlata van. Problémák a díjmegállapodás érvényesítése estén merülnek fel, ugyanis a jogszabály e körben csak a díjmegállapodásban foglalt összeg felszámítására és a díj összegének bíróság általi mérséklésére vonatkozó egy körülmény figyelembe vételét előíró szabályt tartalmaz, azzal a kiegészítő rendelkezéssel, amely szerint az ügyvéd díját a végrehajtást elrendelő bíróság a végrehajtható okiratban állapítja meg, de a bíróság a végrehajtási kérelem előterjesztéséért díjat csak akkor állapít meg, ha azt a díjmegállapodás külön meghatározza. Egyébként a díjmegállapodásban foglalt díj a végrehajtási eljárás foganatosítása során elvégzett jogi képviselési tevékenységért jár. (12/1994. (IX.8.) IM rendelet 10. § (1) bekezdés) E körben írja elő továbbá a jogszabály, hogy a díjmegállapodást a végrehajtható okirat kiállítása iránti kérelemmel együtt kell a végrehajtást elrendelő bírósághoz benyújtani. (12/1994. (IX.8.) IM rendelet 10. § (2) bekezdés) A bíróság ügyvédi díj megállapítására vonatkozó határozata ellen a végrehajtást kérő és az adós is jogorvoslással élhet. (12/1994. (IX.8.) IM rendelet 11. § (2) bekezdés)

A gyakorlatban a problémák a végrehajtást kérő jogi képviselőt ellátó jogi képviselőnek a végrehajtás foganatosítása körében kifejtett tevékenysége alapján felszámított ügyvédi munkadíj bíróság általi megállapításával kapcsolatosan merülnek fel, két körben: (i) egyrészt a tekintetben, hogy sor kerülhet-e egyáltalán bármely, végrehajtás foganatosítása körében tanúsított ügyvédi tevékenység alapján az ügyvédi díj felszámítására, illetve megállapítására, e körben mi minősül végrehajtás foganatosítása körébe tartozó cselekménynek; (ii) másrészt a díjmegállapodás alapján történő ügyvédi munkadíj mérséklésének melyek a szempontjai. A bírói gyakorlat szerint a végrehajtás elrendeléséért járó ügyvédi munkadíjban nem számítható fel a végrehajtás foganatosítása során elvégzendő jogi képviselési tevékenységért járó ügyvédi díj. (BDT 2014.3226.I.) Ha az érvényesíteni kívánt ügyvédi munkadíj nem áll arányban a végrehajtási

kérelemben feltüntetett követelés összegével, akkor a végrehajtási lapot a végrehajtási kérelemtől eltérő módon kell kiállítani a bírói gyakorlat szerint. (BDT 2016.3439.I.) A végrehajtási kérelemben csak a végrehajtható okirat kiállítása iránti kérelemért számítható fel munkadíj és költségátalány, a végrehajtás foganatosításáért járó ügyvédi munkadíjat, készkiadást, költségeket az önálló bírósági végrehajtó eljárásában igényelheti a végrehajtást kérő jogi képviselője. (BDT 2016.3439.II.)

Ez utóbbi, azaz a díjmegállapodáson alapuló ügyvédi munkadíj mérséklése kapcsán mind a jogszabály, mind a bírósági iránymutatások orientálják a jogalkalmazót. A fentebb ismertetett jogszabályi rendelkezés szerint az ügyvédi díj összege csak indokolt esetben mérsékelhető és csak arra figyelemmel, hogy az nem áll arányban a végrehajtási ügyértéssel. (12/1994. (IX.8.) IM rendelet 2. § (1) bekezdés) Az ügyértéken kívüli egyéb szempont tehát a jogszabály nyelvtani értelmezése alapján nem jöhet figyelembe. Az ügyvédi díj mérséklésére ez esetben – szemben a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 2. §-a (2) bekezdésében foglaltakkal – nem kerülhet sor arra figyelemmel, hogy az nem áll arányban a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenységgel. A mérséklés egyedüli, objektív szempontja a végrehajtási ügyérték és az ügyvédi munkadíj egymáshoz viszonyított aránytalansága. Szemben a 32/2003. (VIII.22.) IM rendeletben foglaltakkal, a végrehajtási eljárásban közreműködő, a végrehajtást kérő képviseletét ellátó ügyvéd munkadíjának mérséklése tárgyában hozott döntésre vonatkozóan az IM rendelet indokolási kötelezettséget nem ír elő.

Az általános bírósági iránymutatás szerint a végrehajtás elrendeléséért a díjmegállapodásokra alapítottan felszámított ügyvédi díj összegét a bíróság csak abban az esetben mérsékelheti, ha az nem áll arányban a végrehajtási ügyértéssel, ebben az esetben a végrehajtási kérelemtől eltérően állítja ki a bíróság a végrehajtási lapot, hangsúlyozva, hogy az IM rendelet szerinti, azaz díjmegállapodás hiányában felszámított ügyvédi munkadíj, mint végrehajtás elrendelése iránti kérelem munkadíja mérséklésének nincs helye. (Civilisztikai Kollégiumvezetők 2016. március 16-ai Országos Tanácskozásának 32. állásfoglalása a bírósági végrehajtási eljárásban közreműködő jogi képviselő díjának mérséklése tárgyában)

A díjmegállapodás alapján érvényesített ügyvédi munkadíj mérséklése kapcsán a bírósági gyakorlat a végrehajtási ügyérték mellett tekintettel van arra is (legalábbis a végrehajtás elrendelése iránti kérelem munkadíjának megállapítása körében),

hogy díjmegállapodás hiányában az IM rendelet szerint milyen mértékű munkadíj lenne megállapítható, nevezetesen az ügyérték 1 %-a, és amennyiben a végrehajtást kérőnek az ügyvédi munkadíja a végrehajtási ügyérték (pénzkövetelés) 50 %-át teszi ki, azt nyilvánvalóan jelentősen eltúlzottnak minősíti a judikatúra. (BDT 2016.3439.) A bírósági jogalkalmazás tehát láthatóan – erre irányuló külön jogszabályi felhatalmazás nélkül – a díjmegállapodáson alapuló ügyvédi munkadíj megállapításánál is – mintegy viszonyítási alapként – visszanyúl az IM rendelet alapján történő díjmegállapítás szabályaihoz. Ez nyilvánvalóan téves megközelítés és nem helytálló jogalkalmazás, ugyanis a jogalkotó nem véletlenül tette lehetővé azt, hogy az IM rendeletben foglalt díjszámítástól a felek eltérhessenek és a végrehajtást kérő jogi képviselőjének ügyvédi munkadíját a díjmegállapodásban foglaltak szerint érvényesítse a végrehajtást kérő.

A díjmegállapodáson alapuló díjigény érvényesítésének jogszabály által biztosított lehetősége azt jelenti, hogy az IM rendeletben foglalt mértékektől magasabb mértékű díjban is megállapodhat a végrehajtást kérő és annak jogi képviselője, amelyet felszámíthat a végrehajtási eljárás során. Ezzel ellentétes jogértelmezés esetén a díjmegállapodáson alapuló ügyvédi munkadíj felszámítás értelmét vesztené. A bíróság tehát álláspontunk szerint a díjmegállapodáson alapuló ügyvédi munkadíj érvényesítése során nem indulhat ki abból, hogy az IM rendelet szerinti díjszabás szerint milyen mértékű díjazás járna a végrehajtást kérő jogi képviselőjének, kizárólag a végrehajtási ügyértékkel veheti össze a felszámított ügyvédi munkadíjat és a tekintetben foglalhat állást, hogy az ügyértékhez viszonyítottan túlzott mértékű-e a felszámított ügyvédi munkadíj. E körben az ügyérték 50 %-át kitevő ügyvédi munkadíj sem feltétlenül tűnik eltúlzottnak, figyelemmel arra, hogy az ügyvédi díjmegállapodás piaci alapon történik a szerződéses szabadság elvének figyelembevételével, tipikusan a ténylegesen kifejtett ügyvédi időráfordítás alapján, amely indokolhatja azt adott esetben, hogy akár a végrehajtási ügyértéket is elérő vagy azt meghaladó mértékű a felszámított ügyvédi munkadíj. Az ítéletábrai gyakorlat szerint az IM rendelet 2. §-a (1) bekezdése szerinti mérséklési lehetőség, azaz a díjmegállapodás alapján felszámított ügyvédi munkadíj mérséklésének lehetősége nem jelenti azt, hogy a bíróságnak a végrehajtást kérőt feltétlenül az IM rendeletben megállapított, azaz a díjmegállapodás hiányában irányadó ügyvédi munkadíjra vonatkozó szabályok szerinti munkadíjra kellene szorítania. Egy konkrét ügyben a Debreceni Ítéletábrá a végrehajtási ügyérték 2 %-ának megfelelő mértékű megbízási díjat tekintett

olyan mértékűnek, ami nem eltűnt a végrehajtás elrendelése (és hangsúlyozottan nem a foganatosítása) körében. (Debreceni Ítéltábla, Pkf.II.20.581/2018/2., BDT 2020.4168.) Tekintettel azonban arra, hogy az IM rendelet a végrehajtási ügyértékhez viszonyítottan teszi a bíróság által mérsékelhetővé a felszámított ügyvédi munkadíjat, a jogalkotó a piaci szemléletet zárójelbe tette és az ügyvédi munkadíj ilyen szempont szerinti mérséklését tartalmazó jogszabályi rendelkezésre figyelemmel a felek szerződési szabadságát korlátok közé szorította. A végrehajtási eljárás jellegére tekintettel ez bizonyos mértékig indokoltnak is tekinthető, de az egyértelmű és következetes bírói gyakorlat orientálása álláspontunk szerint jogalkotói beavatkozást igényelne e körben is, azaz indokolt lenne annak IM rendeletben történő rögzítése, hogy a díjmegállapodáson alapuló ügyvédi megállapodás alapján felszámított ügyvédi munkadíj bíróság általi megállapítására a végrehajtási ügyérték legfeljebb hány százalékáig terjedő mértékben kerülhet sor, ahol a 30-40 %-os ügyértéket mint felső határt is megengedhetőnek tartjuk figyelemmel arra, hogy az adós önkéntes teljesítéssel elkerülheti a végrehajtást, illetve egy ilyen szabály tovább ösztönözné az adósokat az önkéntes teljesítésre. A végrehajtási jog ismeri a végrehajtót a végrehajtási ügyértékhez igazodó munkadíj összegének megállapítása során is az abszolút értékben meghatározott munkadíj maximum szabályt, kimondva, hogy az ügyérték alapján meghatározott munkadíj összege az 1 millió forintot nem haladhatja meg. (a bírósági végrehajtói díjszabásról szóló 8/2021. (X.29.) SZTFH rendelet 8. § (2) bekezdés) Ismeretes továbbá a végrehajtót a teljesen vagy részben eredményes végrehajtás esetén megillető behajtási jutaléokra vonatkozó jogszabályi rendelkezés, amely ügyértékhez igazodóan jelentős mértékű további bevételt biztosít a végrehajtó részére (5 millió forintot meg nem haladó összeg esetén 8 %, az 5 millió feletti, de 10 millió forintot meg nem haladó összeg esetén 400.000,- Ft és az 5 millió forint feletti rész 6 %-a, a 10 millió forint feletti összeg esetén 700.000,- Ft és a 10 millió forint feletti rész 3 %-a. (8/2021. (X.29.) SZTFH rendelet 15. § (1) bekezdés) A végrehajtót ezen kívül – főszabály szerint – a munkadíj 50 %-a mint költségátalány is megilleti. (8/2021. (X.29.) SZTFH rendelet 6. § (1) bekezdés) Amennyiben tehát a végrehajtót különböző jogcímenek a végrehajtási ügyérték 1 %-át jóval meghaladó mértékű juttatás illetheti meg a tevékenysége kifejtése ellenértékeként, úgy nem lehet indokolt az, hogy a végrehajtást kérő jogi képviselőjeként közreműködő ügyvédet csak az ügyérték 1 %-át kitevő ügyvédi munkadíj illesse meg a díjmegállapodás alapján történő ügyvédi munkadíj felszámítás esetén.

A díjmegállapodás alapján felszámított ügyvédi munkadíj mérséklésével kapcsolatos jogalkalmazói bizonytalanságoknál jóval jelentősebb mértékű problémát jelent az, hogy bizonyos esetekben a végrehajtás foganatosítása körében közreműködő, a végrehajtást kérő jogi képviselőjeként eljáró ügyvéd részére a bíróság egyáltalán nem állapít meg ügyvédi munkadíjat az IM rendelet szabályainak – álláspontunk szerint egyértelműen téves – értelmezése alapján. Az országosan követett általános járásbírói gyakorlat szerint ugyanis csak a végrehajtási cselekményeknél való közreműködéssel kapcsolatos ügyvédi munkadíjat lehet megállapítani, a végrehajtási eljárásban a jogi képviselőt a végrehajtás foganatosítása során egy adott végrehajtási cselekménynél való közreműködésért illeti meg munkadíj az IM rendeletnek a díjmegállapodás hiányában irányadó ügyvédi munkadíj megállapítására vonatkozó szabályai szerint. A díjmegállapodás alapján felszámított ügyvédi munkadíj megállapíthatósága körében a bírósági gyakorlat a díjmegállapodás hiányában történő munkadíj megállapításra vonatkozó, IM rendelet 5. §-ának rendelkezése alapján azt hangsúlyozza, hogy a végrehajtási cselekménynél való közreműködésért akkor illeti meg a jogi képviselőt díjazás, ha a végrehajtás foganatosítása során aktív magatartást tanúsít, olyan cselekményt tesz, ami nem jogszabályi kötelezettsége a végrehajtást kérőnek, hanem a végrehajtás továbbvitelét, valamint a végrehajtást kérő érdekének képviseletét jelenti, például egy helyszíni szemlén történő közreműködés, illetve az adós vagyonának felkutatása. Hangsúlyozza a bírósági gyakorlat, hogy az IM rendelet nevesíti azokat az eljárásokat is, amelyekért a végrehajtási eljárásban ténylegesen jár munkadíj a jogi képviselőnek, amelyből azt a következtetést vonja le a judikatúra, hogy a többi cselekményért az ügyvédnek nem járhat külön munkadíj abban az esetben sem, ha nem az IM rendelet, hanem a díjmegállapodás alapján érvényesíti az ügyvéd az ügyvédi munkadíjat, mert a munkadíjat díjmegállapodás alapján érvényesítő jogi képviselőt nem érheti jogosulatlan előny azzal szemben, aki az IM rendelet alapján érvényesíti azt. Ennek alapján a végrehajtást kérő és jogi képviselője közötti egyeztetések, e-mailváltások és a végrehajtás foganatosítása során benyújtott azon beadványok szerkesztéséért sem állapít meg ügyvédi munkadíjat a bírósági gyakorlat, amely beadványokban a végrehajtást kérő az adós eljárást késleltetni, megakadályozni kívánó beadványaira fejt ki jogi álláspontját, hozzájárulva az eljárás gyorsabb lezárulásához. (Székesfehérvári Járásbíróság, 0701-36.Vh.1524/2022/19. és Pécsi Városi Bíróság, 0201-Vh.1765/2009/88. számú végzés)

Az ismertetett bírósági gyakorlat kifejezetten problematikus, ugyanis egyértelműen téves jogértelmezésen alapul, hiszen a bírósági érvelés jogszabályi alapja az IM rendelet olyan rendelkezése, amely kizárólag a díjmegállapodás hiányában, azaz a végrehajtási ügyértékhez igazodó ügyvédi munkadíj megállapítására vonatkozik. A téves bírósági jogértelmezéssel szemben az alábbi érvek sorakoztathatók fel:

- (i) Nincs olyan rendelkezés az IM rendeletben, amely lehetővé tenné azt, hogy a díjmegállapodás alapján felszámított munkadíj megállapítása is a díjmegállapodás hiányában történő díjmegállapításra vonatkozó szabályok szerint történjen. A jogalkotó nyilvánvalóan szándékosan tett különbséget a díjmegállapodáson és a díjmegállapodás hiányában történő ügyvédi munkadíj megállapítására vonatkozó szabályok között, így – erre vonatkozó külön jogszabályi felhatalmazás hiányában – nem lehet a két különböző díjmegállapítási metódust azonos szempontok szerint kezelni.
- (ii) Nincs olyan jogszabályi rendelkezés, az IM rendelet sem tartalmaz a körben korlátozást, hogy a díjmegállapodáson alapuló ügyvédi munkadíj felszámítása esetén ne lehetne érvényesíteni a végrehajtás foganatosításával összefüggésben az adósnak a végrehajtás késleltetésére, akadályozására irányuló eljárásának megakadályozását célzó végrehajtást kérői beadványok ügyvédi munkadíját olyan esetben, amikor ezen beadványok épp a végrehajtás továbbvitelét, a végrehajtást kérő érdekeinek képviseletét jelentik. Nemcsak az adós vagyonának felkutatása, vagy egy helyszíni szemlén, foglalási cselekménynél történő közreműködés minősülhet olyan aktív végrehajtást kérői tevékenységnek, amelyben való ügyvédi közreműködés megalapozza az ügyvédi munkadíj iránti jogos igényt. Álláspontunk szerint ezen igények a díjmegállapodás hiányában történő munkadíj megállapítás során is érvényesíthetőek az IM rendelet 5. §-a alapján.
- (iii) A díjmegállapodás hiányában történő munkadíj megállapítása tekintetében az IM rendelet akként fogalmaz, hogy a végrehajtás foganatosítása során egy adott végrehajtási cselekménynél való közreműködés munkadíja a végrehajtási ügyérték 1 %-ában, de legalább 4.000,- Ft-ban kerülhet megállapításra. (12/1994. (IX.8.) IM rendelet 5. § (1) bekezdés) Azon túlmenően, hogy a díjmegállapodás alapján

felszámított ügyvédi munkadíj megállapítására ezen rendelkezést nem lehet alkalmazni, a díjmegállapodás hiányában történő munkadíj megállapításánál is tekintettel kell lenni arra, hogy a végrehajtási cselekménynél való közreműködés fogalma tágan értelmezhető, azaz közreműködés alatt nem feltétlenül csak az adott végrehajtási cselekményen való személyes jelenlétet kell érteni. Indokolt ezt tágabban értelmezni oly módon, hogy az adott végrehajtási cselekménnyel kapcsolatosan kifejtett egyéb ügyvédi tevékenység, így különösen a végrehajtási cselekmény jogszerű foganatosításával kapcsolatosan tett észrevételek, az adott végrehajtási cselekmény adós részéről történő megakadályozása érdekében kifejtett tevékenység is bevonható a közreműködés fogalmi körébe. Célszerű lenne ugyanakkor e körben annak is az elismerése, hogy a végrehajtó irodájában foganatosított, helyszíni eljárást nem igénylő eljárási cselekményekkel (például ingatlan-nyilvántartásban, gépjármű nyilvántartásban történő lefoglalás) (Martinovics, 2022, 38. §) kapcsolatos végrehajtást kérői jognyilatkozatokkal összefüggésben felmerülő ügyvédi munkadíj is a végrehajtási eljárás során érvényesíthető ügyvédi munkadíj fogalmi körébe tartozik. Indokolt lehet tehát e körben az IM rendelet 5. §-a (1) bekezdésének olyan pontosítása, amely azt mondaná ki, hogy a végrehajtás foganatosítása során valamely végrehajtási cselekmény kapcsán kifejtett végrehajtást kérői, indokolt jogi képviselői tevékenység munkadíja a végrehajtási ügyérték 1 %-a. Egy ilyen rendelkezéssel ugyanis egyértelműen elismerést nyerhetne (kiküszöbölve a jelenlegi bizonytalan bírói gyakorlatot), hogy nemcsak a helyszíni cselekménnyel járó végrehajtási cselekményen való személyes közreműködés, hanem minden egyéb, a végrehajtás előre vitelét eredményező, indokoltan felmerülő ügyvédi tevékenység, így például írásbeli beadványok szerkesztése esetén is helye van ügyvédi munkadíj felszámításának. Egy ezen tartalommal bíró rendelkezés a bíróságnak megfelelő mérlegelési lehetőséget biztosítana arra, hogy az „indokolt” végrehajtást kérői jogi képviselői közreműködést minősítse, és csak a valóban az eljárás előre vitelét szolgáló nyilatkozatokat, ügyvédi tevékenységeket ismerje el ügyvédi munkadíjjal honorálható tevékenységként. Egy ilyen szabály hozzájárulna továbbá ahhoz is, hogy az adós megalapozatlan, az eljárást akadályozni, késleltetni kívánó nyilatkozatait észrevételező, végrehajtást kérői cselekmények ügyvédi munkadíjjal történő honorálása visszatartsa

az adóst az alaptalan kérelmek benyújtásától, ezzel az eljárás gyorsabb lefolytatása is elérhetővé válna.

- (iv) Az ügyvéd által az ügyfele (megbízója) érdekében a végrehajtási eljárás előre vitelét szolgáló tevékenysége nem maradhat ellentételezés nélkül, az e körben indokoltan felmerülő ügyvédi tevékenység ellentételezésének a hiánya e körben is a fentebb ismertetett alkotmányossági problémákat veti fel.

Záró gondolatok

Az előzőekben két polgári nemperes eljárás, a hagyatéki és a végrehajtási eljárás kapcsán bemutattuk azokat az eseteket, amelyeknél a judikatúra a hatályos jogszabályi rendelkezésekre hivatkozással egyáltalán nem ismeri el az igényérvényesítő fél ügyvédi munkadíj iránti igényét, megtagadva a fél azon jogát, hogy a felmerült ügyvédi munkadíjat áthárítsa az ellenérdekű félre. Megítélésünk szerint a jogszabályi rendelkezésekkel ellentétes, kifejezetten *contra legem* a bírósági gyakorlat, a szabályozási környezet ugyanis nem biztosít olyan mértékű mérlegelési jogot az eljáró bíróságok számára, hogy egyáltalán ne kerüljön elismerésre az eljárás keretei között a fél ügyvédi munkadíj iránti igénye, melyet a fél, mint megbízó gyakran már az eljárás lezárulta előtt megfizetett a vele szerződéses jogviszonyban álló megbízott, azaz az ügyvéd részére.

A hagyatéki eljárások és a végrehajtási eljárások mint nemperes eljárások kapcsán elsődlegesen a hatályos jogszabályi rendelkezéseken alapuló, a II. és III. fejezetben kifejtettek szerinti általunk indokoltnak és követendőnek tekintett jogértelmezésnek megfelelően artikulálódó bírói gyakorlatot tartunk elfogadhatónak azzal, hogy az általunk javasolt jogértelmezéshez jogszabály-módosítás nélkül is, a jelenleg hatályos rendelkezések alapján is eljuthat a jogalkalmazó bíróság. Két esetben azonban – az igen jelentős számú hagyatéki, illetve végrehajtási nemperes eljárásokban kialakítandó egyértelmű jogalkalmazás érdekében – jogszabály-módosításra tettünk javaslatot, amely módosítások közvetlenül az eljárások gyorsításához is hozzá járulnak azon túlmenően, hogy azok alapján az ügyvéd a ténylegesen elvégzett, indokolt tevékenysége ellenértékéként tarthat igényt ügyvédi munkadíjra. A javasolt módosítások szerint transzparens, az eljárásban részt vevő valamennyi fél által előre kalkulálható mértékű ügyvédi munkadíjak felszámítására, illetve bíróság általi megállapítására

kerülhet sor, amely egyaránt érdeke az eljárás valamennyi résztvevőjének.

Bízunk benne, hogy a judikatúra hamarosan rátalál arra az útra, amely figyelembe veszi a jogi képviselői tevékenységet az ügyfele érdekében kifejtő ügyvéd tényleges munkáját, ezáltal is hozzájárulva az alkotmányos követelményekkel és a piaczgazdasági viszonyokkal összhangban álló gyakorlat kialakításához. Ez eredményesen tudná szolgálni a hatékony igényérvényesítést és ezáltal azt, hogy a felek csak a legindokoltabb esetekben vegyenek igénybe bírósági jogorvoslati utat a hagyatéki és a végrehajtási eljárásokban, tovább fokozva a jogkereső közönség igazságszolgáltatásba vetett bizalmát. A polgári peres eljárásokra irányadó, 2024 tavaszán meghozott kúriai precedensképes döntés a fennálló jogszabályi keretek között tudta megváltoztatni a korábbi évtizedes *contra legem* jellegűnek tekinthető gyakorlatot, (Kúria, II.Pfv.20.887/2023/6. számú ítélet) a lehető legszűkebb mértékű ügyvédi munkadíj mérséklést lehetővé téve az eljáró bíróságok számára, maximálisan elismerve a ténylegesen kifejtett ügyvédi tevékenységet, az adott peres eljárás idő- és munkaráfordítását a jogi képviselő részéről. Egy ehhez hasonló szemléletváltásra lenne szükség a hagyatéki és a végrehajtási eljárások bírósági jogorvoslati szakaszában eljáró jogi képviselők (ügyvédek) munkadíja tekintetében is.

Irodalomjegyzék

Anka Tibor (2023) Öröklési jog – hagyatéki eljárás, ORAC Kiadó, Budapest, Jogkódex – Internetes Jogi Adatbázis

Gelencsér Dániel – Udvary Sándor (szerk.) (2021) A bírósági végrehajtásról szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja, HVG Orac Kiadó, Budapest

Martonovics Bernadett (2022) A végrehajtást kérő részvétele az eljárásban. In: Lukács Tamás – Martonovics Bernadett – Schadl György (szerk.) Nagykomentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez, Wolters Kluwer Online Jotár

Sulyok Tamás (2013) Az ügyvédi hivatás alkotmányjogi helyzete, PhD értekezés, Szeged, http://doktori.bibl.u.szeged/id/eprint/1686/1/ST_PhD_disszertacio_teljes.pdf f. (letöltés 2024.06.15.)

Újlaki Tamás (2022) A bírósági végrehajtás fogalma. In: Lukács Tamás – Martonovics Bernadett – Schabl György (szerk.): Nagykommentár a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvényhez, Wolters Kluwer Jogtár

Jogszabályok

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

a Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény

az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény

a hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII. törvény

a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény

a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet

a bírósági végrehajtási eljárásban közreműködő jogi képviselő díjazásáról szóló 12/1994. (IX.8.) IM rendelet 2. § (1) bekezdés

a bírósági végrehajtói díjszabásról szóló 8/2021. (X.29.) SZTFH rendelet

Alkotmánybírósági határozatok: 69/B/2006. AB határozat

ABH 2011, 1565.

Jogegységi határozat

2/2013. (V.9.) Polgári jogegységi határozat a végrehajtási költségek kiegyenlítésének sorrendjéről

Bírósági döntések

BDT 2012.2717.

BDT 2014.3226.I.

BDT 2016.3439.I.

BDT 2016.3439.II.

BDT 2016.3439

BDT 2020.4168.

Székesfehérvári Járásbíróság, 0701-36.Vh.1524/2022/19. számú végzés

Pécsi Városi Bíróság, 0201-Vh.1765/2009/88. számú végzés

Debreceni Törvényszék, 3.Pkf.21.212/2019/2.számú végzés

Fővárosi Törvényszék, 52.Pkf.637.058/2023/4. számú végzés

Kúria, II.Pfv.20.887/2023/6. számú ítélet

Fővárosi Törvényszék 52.Pkf.630.855/2024/3. számú végzés

Bírósági állásfoglalások

Civilisztikai Kollégiumvezetők 2016. március 16-ai Országos Tanácskozásának 32. állásfoglalása a bírósági végrehajtási eljárásban közreműködő jogi képviselő díjának mérséklése tárgyában

Civilisztikai Kollégiumvezetők 2016. március 16-ai Országos Tanácskozásának 34. állásfoglalása az adós képviselőt ellátó ügyvédi díjának meghatározása tárgyában

Debreceni Ítéltábla, Pkf.II.20.581/2018/2.

ⁱ A Hetv. 6. §-a (1) bekezdése d) pontja alapján hagyatéki eljárásban érdekelt, aki az öröklésben érdekelt, aki a hagyatéki eljárás lefolytatását azon az alapon kérte, hogy a birtokában van az örökgyógyó hagyatékaéhoz tartozó dolog, aki az örökgyógyó hagyatékaéhoz tartozó, a halállal az örökgyógyóként érdekelte átszálló jognak vagy követelésnek a hagyatéki eljárásban fellépő kötelezettje és aki a tulajdonostársak közös öröklési szerződése estén az örökgyógyó túlélő tulajdonostársa, míg az l) pont szerint öröklésben érdekelt az örökgyógyóként érdekelt, továbbá az, aki az eljárásban hagyatéki hitelezőként, igénylőként vagy kötelesrésze jogosultként lépett fel, továbbá a végrendeleti végrehajtó és hagyatéki gondnok, valamint biztosítási intézkedés, illetve a jogorvoslat iránti kérelem előterjesztése körében a gyámhatóság, az n) pont alapján pedig örökgyógyóként az érdekelt, aki az eljárásban örökgyógyóként lép fel, ide értve, akít az örökgyógyó dologi hagyományban vagy halála esetére szóló ajándékozásban részesített, valamint az utóörökgyóst és a dologi utóhagyományost is, míg az e) pont szerint hagyatéki hitelező az, aki a hagyatékatadási teher, valamint az örökgyógyó tartozásainak megfizetése iránti igényét a hagyatéki eljárásban előterjeszti, illetve a hagyatékaéhoz tartozó vagyontárgyra – az örökgyógyónak a vagyontárgy reá történő átruházására vonatkozó kötelezettségét állítva – a hagyatéki eljárásban kötelmi jogcímen támaszt igényt.